

Σοφία Τσάδαρη

“Η Παρισινή Κομμούνα του 1871 αποτελεί ένα πρωτότυπο κοινωνικό εργαστήριο για την εργατική απάντηση στα μεγάλα προβλήματα της επανάστασης και της μετάβασης ειδικά του πολιτικού συστήματος. Σε όλες τις θέσεις η Κομμούνα έβαλε υπαλλήλους εκλεγμένους με καθολική ψηφοφορία, και μάλιστα με το δικαίωμα της ανακλητότητας. Ταυτόχρονα πλήρωνε τους υπαλλήλους όλων των βαθμίδων με τον μισθό των άλλων εργατών.”

Η άνοδος της εργατικής τάξης

*“Παριζιάνοι, ο αγώνας δεν πρέπει να εγκαταλειφθεί από κανέναν, γιατί είναι ο αγώνας του μέλλοντος ενάντια στο παρελθόν, της Ελευθερίας ενάντια στο δεσποτισμό, της Ισότητας ενάντια στο μονοπώλιο, της Αδελφότητας ενάντια στην υποτέλεια, της Αλληλεγγύης των λαών ενάντια στον εγωισμό των καταπιεστών. **ΣΤΑ ΟΠΛΑ!**”*

(Από το τελευταίο φύλλο της Journal Officiel de la République Française sous LA COMMUNE, 24-5-1871)

Η επανάσταση της 18ης Μαρτίου 1871, σύμφωνα με τον Προσπέρ Ολιβιέ Λισαγκαρέ που αφιέρωσε τα πέντε πρώτα χρόνια της αυτοεξορίας του μετά την πτώση της Κομμούνας για τη συγγραφή της ιστορίας της, είναι το υψηλότερο σημείο της παλίρροιας του αιώνα της. «Αυτό το επαναστατικό ρεύμα κυλά αδιάκοπα μέσα στην ιστορία μας, άλλοτε στο φως της μέρας και άλλοτε υπόγεια όπως κάποια ποτάμια που χάνονται στα βάραθρα ή στην άμμο για να φανούν ακόμη πιο ορμητικά κάτω απ’ τον έκπληκτο ήλιο». [1] Ο 19ος αιώνας σημαδεύεται από τη σταθερή και ακαταμάχητη άνοδο της εργατικής τάξης. Το 1830, το 1848, το 1870, στις τότε εξεγέρσεις, κυρίευε το Δημαρχείο, για να το παραχωρήσει πολύ γρήγορα σε εκείνους που έκλεβαν τις νίκες της. Το 1871 όμως θα μείνει εκεί. Θα αρνηθεί να το παραδώσει και για περισσότερο από δύο μήνες θα διοικήσει, θα κυβερνήσει, θα οδηγήσει την πόλη στη μάχη.

Το Παρίσι μετά τη Β’ αυτοκρατορία (1852-1870) είναι διαμορφωμένο πολεοδομικά με βάση τα σχέδια του βαρόνου Οσμάν και περιτοιχισμένο ώστε μεταξύ άλλων να διευκολύνεται αποτελεσματικά η καταστολή κοινωνικών εξεγέρσεων. Ο Γαλλοπρωσικός πόλεμος, 1870-71, είναι σε εξέλιξη. Οι Παρισινοί εργάτες οπλίστηκαν από την αστική κυβέρνηση και οργανώθηκαν σε Εθνοφρουρά για την υπεράσπιση της πρωτεύουσας εναντίον των επιτιθέμενων Γερμανικών στρατευμάτων. Κατά τη διάρκεια του γαλλοπρωσικού πολέμου η πόλη υφίσταται σταδιακά πλήρη αποκλεισμό. Και τελικά βγαίνει από τον πόλεμο όχι μόνο ηττημένη και εξαντλημένη αλλά κυρίως γελασμένη και γι’ αυτό εξοργισμένη για τη συνθηκολόγηση που είχε εδώ και καιρό αποφασιστεί από τη γαλλική μπουρζουαζία. Μετά τη συνθηκολόγηση του Παρισιού, η Δημοκρατική κυβέρνηση προσπάθησε να αποπλίσσει τους εργάτες. Ο πόλεμος όμως είχε ήδη αφυπνίσει μέσα τους το πνεύμα της εξέγερσης. Δεν επιθυμούσαν να επιστρέψουν

στους πάγκους της εργασίας τους, όπως ήταν πριν από τον πόλεμο. Οι Παρισινοί εργάτες αρνήθηκαν να αφήσουν τα όπλα από τα χέρια τους.

Στις 18 του Μάρτη δυνάμεις του ταχτικού στρατού επιδιώκουν την αρπαγή του πυροβολικού της εθνοφυλακής, εκείνου που είχε κατασκευαστεί κατά τη διάρκεια της πολιορκίας του Παρισιού και είχε πληρωθεί με δημόσιο έρανο. Η απόπειρα της καθεστωτικής υπό τον Θιέρσο κυβέρνησης να αποπλίσσει τους εργάτες οδηγεί «το Παρίσι να ξεσηκωθεί σαν ένας άνθρωπος» [2] και την κυβέρνηση να οργανωθεί απομακρυσμένη στις Βερσαλλίες. Κηρύσσεται πόλεμος. Στις 26 του Μάρτη, στο επαναστατημένο Παρίσι, γίνονται εκλογές για την ανάδειξη των αντιπροσώπων της Κομμούνας και στις 28 του Μάρτη αυτή ανακηρύσσεται κυριαρχώντας για πενήντα περίπου ημέρες.

Στις 17 Μαΐου πράκτορες της κυβέρνησης των Βερσαλλιών ανατινάζουν την πυριτιδαποθήκη της λεωφόρου Ραπ. Τα θύματα είναι πάνω από 100. Στις 22 Μαΐου οι Βερσαλλιέζοι μπαίνουν στο Παρίσι από την πύλη του Σεν-Κλου. Στις 23 Μαΐου τα ανάκτορα του Κεραμικού καίγονται, οι Βερσαλλιέζοι καταλαμβάνουν την Μονμάρτη, σφάζονται οι πρώτοι κομμουνάροι. Στις 24 Μαΐου τα μέγαρα της Λεγεώνας της Τιμής, του Ελεγκτικού Συνεδρίου, του Συμβουλίου Επικρατείας, του υπουργείου Δικαιοσύνης, του Δημαρχείου καίγονται. Οι Βερσαλλιέζοι καταλαμβάνουν το Πάνθεο και το Λουξεμβούργο. Οι κομμουνάροι απαντούν στις συστηματικές σφαγές των εργατών από τους Βερσαλλιέζους με τον τουφεκισμό 10 ομήρων. Στις 25 οι Βερσαλλιέζοι περικυκλώνουν τη Μπελβίλ. Στις 26 καταλαμβάνουν τη Βαστίλη. Οι κομμουνάροι αντιδρώντας τουφεκίζουν 34 ακόμη ομήρους. Στις 27 Μαΐου καταλαμβάνονται οι λόφοι Σομόν και Περ Λασέζ. Η επανάσταση καταπνίγεται. Η ένοπλη πάλη έχει λήξει. Εκείνο που συνεχίζεται είναι η σφαγή των άοπλων προλεταρίων, ανδρών και γυναικών, από τα στίφη των Βερσαλλιών. Ωστόσο η άνοιξη του 1871 στο Παρίσι θα χρωματιστεί πλέον από το όραμα και τις πράξεις για έναν δίκαιο κόσμο.

Το πρώτο άλμα στον ουρανό

Στην ιστορία της Κομμούνας συναντιέται ο γαλλοπρωσικός πόλεμος με τον ξεσηκωμό των πληβείων. Δεν ήταν η πρώτη ούτε και η τελευταία φορά στην ιστορία των επαναστάσεων και των εμφυλίων πολέμων που δημιουργήθηκαν οι συνθήκες μιας τέτοιας συνάντησης. Τα παραδείγματα είναι πολλά, από τον ρωσο-ιαπωνικό πόλεμο και την επανάσταση του 1905 μέχρι τη δική μας ιστορία της αντίστασης και του εμφυλίου.

Έχει δίκιο ο Τρότσκι να αποφαίνεται κατηγορηματικά ότι «ο πόλεμος γεννά την επανάσταση»;^[3] Ισχύει η υπογράμμιση του Λένιν ότι «η βροντή των κανονιών στο Παρίσι ξύπνησε τα πιο καθυστερημένα τμήματα του προλεταριάτου από τη βαθιά τους νάρκη, δίνοντας παντού ώθηση στην επαναστατική σοσιαλιστική προπαγάνδα»;^[4] Αναντίρρητα μπορούμε να πούμε ότι ο πόλεμος είναι δραστικός καταλύτης αυτής της αντίδρασης, που στη ρίζα της έχει τις ταξικές - εκμεταλλευτικές σχέσεις.

Πιο χρήσιμο είναι όμως να μετατοπίσουμε τον προβληματισμό στις πιο σύνθετες προεκτάσεις του. Ζητούμενο είναι να δει κανείς αυτά που σηματοδοτεί η συνένωση των δύο καθηκόντων που επωμίζεται η εργατική τάξη, το πανεθνικό και το ταξικό, της απελευθέρωσης από τον «εθνικό εχθρό» και αυτό της απελευθέρωσης των εργατών από τον καπιταλισμό. Προκύπτει ζήτημα ποιοτικής ιεράρχησης ή / και χρονικής αλληλουχίας ή είναι τα δύο καθήκοντα θέση ασύμβατα μεταξύ τους;

Το ταξικό ένστικτο της αστικής τάξης πάντως το απαντά χωρίς ταλάντευση. Η κυβέρνηση των Βερσαλλιών, αφού έκλεισε μια επαίσχυντη συνθήκη ειρήνης με τους Πρώσους, πέρασε στον άμεσό της σκοπό, ανέλαβε την επίθεση για να αφαιρέσει από το προλεταριάτο του Παρισιού τα όπλα που της προκαλούσαν τον φόβο και τον τρόμο. Όπως και κάποιες δεκαετίες αργότερα οι ηγέτες της ρωσικής μπουρζουαζίας πήγαν στην Ουκρανία να εκλιπαρήσουν την κατάληψη της Ρωσίας από τα στρατεύματα του Κάιζερ, οι Βερσαλλίες δε δίστασαν να ζητήσουν τη συνδρομή του «εθνικού εχθρού» τους, ζητώντας

από τον Βίσμαρκ να απελευθερώσει τους αιχμαλώτους πολέμου προκειμένου να πνιγεί στο αίμα ο πραγματικός εχθρός, η εργατική τάξη. Ο δε «δολοφόνος επί πληρωμή», [5] όπως χαρακτήρισε ο Μαρξ τον Βίσμαρκ, κατάλαβε πολύ εύκολα ότι η ανατροπή σε μια χώρα είναι κακό παράδειγμα και για τις υπόλοιπες.

Ο Λένιν θεωρεί ότι οι πατριωτικές αυταπάτες «τύφλωσαν το προλεταριάτο του Παρισιού» που βρέθηκε υποχρεωμένο να παλέψει για την πανεθνική ανεξαρτησία κάτω από την ηγεσία της κυβέρνησης εθνικής άμυνας και καθυστέρησε να καταλάβει ότι ήταν κυβέρνηση προδοσίας του λαού. Κατηγορεί τον Μπλανκί γράφοντας «Η ιδέα αυτή είχε υποτάξει τα μυαλά των σοσιαλιστών της Κομμούνας και ο Μπλανκί λ.χ., αναμφισβήτητα επαναστάτης και θερμός οπαδός του σοσιαλισμού, δεν βρήκε πιο κατάλληλη ονομασία για την εφημερίδα του από την αστική κραυγή: “Η πατρίδα σε κίνδυνο!”». [6] Το μοιραίο λάθος των Γάλλων σοσιαλιστών βρισκόταν, για τον Λένιν, στη συνένωση αυτή των αντιφατικών καθηκόντων, του πατριωτισμού και του σοσιαλισμού. Το προλεταριάτο της Ρωσίας θα θυμόταν τα διδάγματά της. «Ήξερε ότι δεν πρέπει να περιφρονεί τα ειρηνικά μέσα πάλης - τα μέσα αυτά εξυπηρετούν τα τρέχοντα, τα καθημερινά συμφέροντα και είναι απαραίτητα στην περίοδο της προετοιμασίας της επανάστασης - ποτέ όμως δεν πρέπει να ξεχνά ότι η ταξική πάλη κάτω από ορισμένες συνθήκες παίρνει τη μορφή του ένοπλου αγώνα και του εμφύλιου πολέμου». [7]

Ο Μαρξ ακόμη στο Μανιφέστο της Διεθνούς, τον Σεπτέμβρη του 1870, έκανε προσεκτικό το γαλλικό προλεταριάτο, τονίζοντάς του ότι δεν πρέπει να παρασύρεται από την ψεύτικη εθνική ιδέα: «Βαθιές αλλαγές έχουν συντελεστεί από τον καιρό της Μεγάλης Επανάστασης, οι ταξικές αντιθέσεις έχουν οξυνθεί, κι αν τότε ο αγώνας ενάντια στην αντίδραση ολόκληρης της Ευρώπης είχε συνενώσει ολόκληρο το επαναστατικό έθνος, τώρα το προλεταριάτο δεν μπορεί πια να συνδέει τα συμφέροντά του με τα συμφέροντα των άλλων, των εχθρικών του τάξεων. Η αστική τάξη ας έχει την ευθύνη για την εθνική ταπείνωση, έργο του προλεταριάτου είναι ν' αγωνιστεί για τη σοσιαλιστική απελευθέρωση της εργασίας από το ζυγό της αστικής τάξης». [8]

Παρά τις ταλαντεύσεις η Κομμούνα σήκωσε πρώτη το λάβαρο του διεθνισμού, ενέταξε τους ξένους στις τάξεις της και όπως και πάλι ο Λένιν σημειώνει τελικά «έβαλε σε κίνηση το σοσιαλιστικό κίνημα της Ευρώπης, έδειξε τη δύναμη του εμφύλιου πολέμου, διάλυσε τις πατριωτικές αυταπάτες κι έκανε θρύψαλα την απλοϊκή πίστη ότι οι επιδιώξεις της αστικής τάξης είναι πανεθνικές. Η Κομμούνα έμαθε στο ευρωπαϊκό προλεταριάτο να βάζει συγκεκριμένα τα καθήκοντα της σοσιαλιστικής επανάστασης». [9]

Η Κομμούνα αναγνώρισε ότι όταν η εργατική τάξη παίρνει τα πράγματα στα χέρια της δεν μπορεί να εξακολουθεί να διοικεί με την παλιά κρατική μηχανή. Υπερέβη τη φιλελεύθερη αρχή της περίφημης συνταγματικής διάκρισης των εξουσιών της σύγχρονης αστικής δημοκρατίας. Η διάκριση των εξουσιών στους αστούς φιλελεύθερους υπάρχει ως μέτρο αποφυγής σφετερισμού της μιας εξουσίας έναντι της άλλης αλλά στο μαρξικό έργο δεν ξεφεύγει από μια τροποποιημένη έκφανση της ταξικής κυριαρχίας επί του προλεταριάτου. Η συγχώνευση της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας που συντελείται στο «εργαζόμενο σώμα» της Κομμούνας βρίσκεται στην ίδια γραμμή με τη θεωρία για τη νομοθετική εξουσία που αναπτύσσεται στα πρώιμα έργα του Μαρξ. Όπου η «νομοθετική εξουσία» δεν είναι αυτή που λειτουργεί ήδη στα πλαίσια του συνταγματικού διαχωρισμού των εξουσιών, αλλά η νομοθετική εξουσία με τη κυριολεξία του όρου. Εξουσία που έχει ρητά ως πρότυπο τη γαλλική επανάσταση και πιο συγκεκριμένα τη ιακωβίνικη Εθνοσυνέλευση.

Σε όλες τις θέσεις - διοικητικές, δικαστικές και εκπαιδευτικές - η Κομμούνα έβαλε υπαλλήλους εκλεγμένους με βάση την καθολική ψηφοφορία όλων των ενδιαφερόμενων, και μάλιστα με το δικαίωμα της ανακλητότητας των αντιπροσώπων. Ταυτόχρονα πλήρωνε τους υπαλλήλους της ανεξάρτητα από τη

βαθμίδα τους με τον μισθό των άλλων εργατών. Όπως γράφει ο Μαρξ «η Κομμούνα ήταν μια επανάσταση ενάντια στο ίδιο το κράτος – αυτή την υπερφυσική αποβολή της κοινωνίας. Ήταν η επανάκτηση της δικής του κοινωνικής ζωής από τον λαό, μέσω του λαού, για τον λαό. Δεν ήταν μια επανάσταση για να μεταβιβασθεί η κρατική εξουσία από μια μερίδα των αρχουσών τάξεων σε μια άλλη, ήταν μια επανάσταση για τη συντριβή αυτής της ίδιας της αποτροπιαστικής μηχανής της ταξικής κυριαρχίας».

[10] Υπό αυτή την έννοια όταν ο Μαρξ προσδιορίζει την Κομμούνα ως επανάσταση ενάντια στο κράτος επιθυμεί να τονίσει την ποιοτική τομή που συντελείται με την εμφάνιση μιας εξουσίας που κατέχει από τη θέσμισή της την προοπτική της κατάργησής της σε βάθος χρόνου. Η Κομμούνα πλέον είναι η πολιτειακή δομή που από την πρώτη στιγμή εμπεριέχει την προοπτική της μετεξέλιξης σε ένα μη-κράτος.

Η Κομμούνα αποτελεί μια ιστορική ευκαιρία για τον Μαρξ έτσι ώστε να ξεκαθαρίσει άλυτα ζητήματα που είχαν τεθεί ήδη από τις επαναστάσεις του 1848 σε σχέση με το κράτος. Ήδη, χρησιμοποιώντας την πείρα της επανάστασης του 1848, ο Μαρξ είχε φτάσει στο συμπέρασμα πως η εργατική τάξη, μετά την κατάληψη της πολιτικής εξουσίας, δεν θα μπορούσε να περιορισθεί στο να πάρει στα χέρια της τον αστικό κρατικό μηχανισμό, αλλά ότι έπρεπε να τον διαλύσει. Η Κομμούνα ήταν η επαναφορά και επιβεβαίωση της αναφοράς στην 18η Μπρυμαίρ. Σε γράμμα του στον Κούγκελμαν θα γράψει: «Αν ρίξεις μια ματιά στο τελευταίο κεφάλαιο του έργου μου “Η 18η Μπρυμαίρ”, θα δεις ότι σαν κατοπινή προσπάθεια της γαλλικής επανάστασης δηλώνω: να μην περάσει τη γραφειοκρατική – στρατιωτική μηχανή από το ένα χέρι στο άλλο όπως γινόταν ως τώρα, αλλά να την τσακίσει και τέτοιος ακριβώς είναι ο προκαταρκτικός όρος κάθε πραγματικής λαϊκής επανάστασης στην ήπειρο. Τέτοια ακριβώς είναι και η προσπάθεια των ηρωικών μας συντρόφων του Παρισιού». [11] Η Κομμούνα κατά συνέπεια αποτελεί το τέλος μια «διορθωτικής» πορείας του Μανιφέστου και της κάπως αφηρημένης αναφοράς του στο «πρώτο βήμα της επανάστασης... την κατάκτηση της δημοκρατίας». Από την πρόβλεψη του 1852 στο «18η Μπρυμαίρ» περνάει σε μια προσωπική επιστολή και τέλος στην οριστική αποσαφήνιση με τη δημόσια γερμανική επανέκδοση του Μανιφέστου έναν χρόνο μετά την Κομμούνα στο οποίο διαβάζουμε: «Η Κομμούνα, ιδίως, απέδειξε ότι δεν μπορεί η εργατική τάξη να πάρει στα χέρια της την έτοιμη κρατική μηχανή και να τη βάλει σε κίνηση για τους δικούς της σκοπούς». [12]

Ο Λένιν επανέρχεται σε δύο κύρια λάθη που κατέστρεψαν τους καρπούς της λαμπρής νίκης. Το προλεταριάτο σταμάτησε «στη μέση του δρόμου»: «αντί ν’ αρχίσει την απαλλοτρίωση των απαλλοτριωτών, παρασύρθηκε από το όνειρο να εγκαθιδρύσει ανώτερη δικαιοσύνη σε μια χώρα που να την ενώνει το πανεθνικό καθήκον. Δεν κατέλαβε, λ.χ., τέτοια κρατικά ιδρύματα, σαν την Τράπεζα, οι θεωρίες των προντονιστών για “δίκαιη ανταλλαγή” επικρατούσαν ακόμη ανάμεσα στους σοσιαλιστές. Ήταν δε υπερβολικά μεγαλόψυχο: έπρεπε να εξοντώσει τους εχθρούς του. Απεναντίας προσπαθούσε να επιδράσει ηθικά επάνω τους, περιφρόνησε τη σημασία των καθαρά πολεμικών ενεργειών στον εμφύλιο πόλεμο και, αντί να στεφανώσει τη νίκη του στο Παρίσι με αποφασιστική επίθεση ενάντια στις Βερσαλλίες, αργοπόρησε κι έδωσε στην κυβέρνηση των Βερσαλλιών τον καιρό να συγκεντρώσει τις σκοτεινές δυνάμεις και να προετοιμαστεί για τη ματωμένη εβδομάδα του Μάη!»[13]

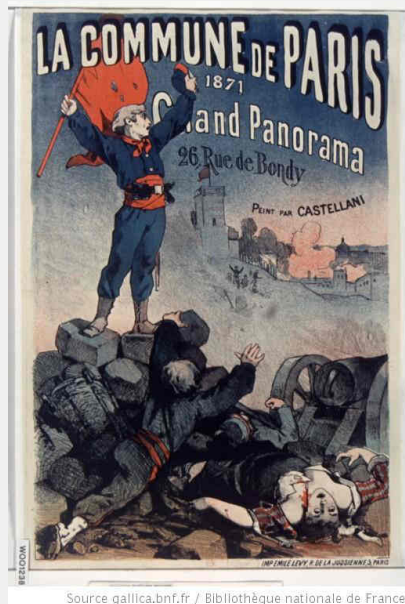
Το έργο της Κομμούνας

Μέτρα δημοκρατικά και υπέρ των εργατών - Ο ρόλος των γυναικών

Τα μέτρα που πήρε η Κομμούνα [14] αποκαλύπτουν τον ταξικό χαρακτήρα του Παρισινού κινήματος, που μέχρι τότε βρισκόταν στο «βάθος της σκηνής», μιας και το προσκήνιο καταλάμβανε η ηρωική πράξη της του πολέμου ενάντια στην ξενική επέμβαση.

Ήταν η κατάργηση της στρατιωτικής θητείας και του τακτικού στρατού στις 30 του Μάρτη, με ταυτόχρονη ανακήρυξη της εθνοφυλακής ως μοναδικής ένοπλης δύναμης στην οποία ανήκαν όλοι οι ικανοί να κρατούν όπλα πολίτες. Χάρισε όλα τα ενοίκια των κατοικιών αναδρομικά από τον Οκτώβριο του 1870 και ως τον Απρίλιο του 1871, ανέστειλε την πώληση ενεχύρων στο δημαρχιακό ενεχυροδανειστήριο.

Την ίδια μέρα η Κομμούνα αποφασίζει να δεχτεί ξένους επαναστάτες στους κόλπους της με το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι. Η σημαία της Κομμούνας ήταν πια «η σημαία της παγκόσμιας δημοκρατίας». Την πρώτη Απριλίου ορίστηκε μέγιστος μισθός στα 6000 φράγκα. Την επομένη ψηφίστηκε διάταγμα για τον χωρισμό της εκκλησίας από το κράτος, για την κατάργηση όλων των κρατικών επιχορηγήσεων για θρησκευτικούς σκοπούς καθώς και για τη μετατροπή όλων των εκκλησιαστικών κτημάτων σε εθνική ιδιοκτησία. Στις 8 του Απριλίου διατάχθηκε και προχώρησε σταδιακά η απομάκρυνση από τα σχολεία των θρησκευτικών συμβόλων και εικόνων, η κατάργηση των θρησκευτικών δογμάτων και προσευχών. Είχε υιοθετηθεί η αρχή ότι η θρησκεία είναι καθαρά ιδιωτική υπόθεση των ατόμων.

Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France

Στις 6 Απριλίου το 137 τάγμα της εθνοφυλακής αποκαθίλωσε τη λαιμητόμο καίγοντάς τη δημόσια με τον λαό να επικροτεί. Στις 12 Απριλίου αποφασίστηκε η κατεδάφιση της στήλης στην πλατεία Βαντόμ. Η χυμένη από το μέταλλο των κανονιών που είχε κυριεύσει ο Ναπολέοντας στον πόλεμο του 1809 στήλη κατεδαφίστηκε στις 16 Μαΐου επειδή αποτελούσε σύμβολο εθνικισμού και μίσους ανάμεσα στους λαούς.

Έναν μήνα πριν, η Κομμούνα είχε διατάξει τη στατιστική απογραφή των εργοστασίων που τα είχαν κλείσει οι εργοστασιάρχες και την επεξεργασία σχεδίων για τη λειτουργία αυτών των εργοστασίων από τους εργάτες που εργάζονταν πριν σε αυτά. Αυτοί πλέον θα οργανώνονταν σε συνεργατικούς συνεταιρισμούς και οι συνεταιρισμοί θα συνενώνονταν σε μια μεγάλη Ένωση. Στις 20 Απριλίου καταργήθηκε η νυχτερινή δουλειά για τους αρτεργάτες και τα γραφεία εξεύρεσης εργασίας, τα οποία από τον καιρό της δεύτερης αυτοκρατορίας είχαν μονοπωλιακή διαχείριση διορισμένη από την αστυνομία, μεταβιβάστηκαν στα δημαρχεία των 20 διαμερισμάτων του Παρισιού.

Στις 5 Μαΐου αποφασίστηκε η κατεδάφιση του παρεκκλησίου που είχε κτιστεί ως εξιλέωση για την εκτέλεση του Λουδοβίκου XVI και πέντε ημέρες μετά η κατάσχεση της περιουσίας του Θιέρσου και η κατεδάφιση του σπιτιού του.

Τελευταία, μα όχι λιγότερο σημαντική υπογράμμιση είναι αυτή που αφορά εκείνες που συχνά απουσιάζουν από την επίσημη αφήγηση της ιστορίας. Όταν η κεντρική επιτροπή της εθνοφυλακής υπέβαλε την παραίτησή της στη νεοεκλεγθείσα Κομμούνα είχε ήδη καταργήσει την «αστυνομία ηθών» του Παρισιού.

Παρά τον αποκλεισμό τους από τις εκλογές της εποχής, οι γυναίκες ήταν πρωταγωνίστριες στις λαϊκές κινητοποιήσεις, στη μάχη με τον στρατό, στις συναντήσεις της γειτονιάς και τις διαδηλώσεις. Η μεγάλη πλειοψηφία αυτών των γυναικών ήταν «κοινής» καταγωγής. Η οικογενειακή τους κατάσταση ήταν γενικά «ανώμαλη» – σύμφωνα με την αστική ηθική – οι περισσότερες ζούσαν ανύπανδρες με άνδρες και πολλές είχαν χωρίσει από τους συζύγους τους. Πολλές από τις γυναίκες που πήγαν σε δίκη ως κομμουνάροι, είχαν

ποινικό μητρώο - γεγονός που αποκαλύπτει τις συνθήκες στις πόλεις του 19ου αι. όπου οι κοινές γυναίκες χρησιμοποιούνταν συχνά ως πηγή ευχαρίστησης από πλούσιους άνδρες και πηγή κέρδους από τους φτωχούς. [15] Είναι ενδεικτικό ότι μεταξύ άλλων η Κομμούνα υιοθέτησε την ισότιμη αναγνώριση έγγαμων και άγαμων μητέρων και την προστασία των ορφανών. [16]

Ένας σύγχρονος επίλογος

Η Κομμούνα, η ανατρεπτική Αριστερά και η Κομμουνιστική Απελευθέρωση

Η ανατριχιαστική επικαιρότητα των μέσων, των σκοπών μα και των αδυναμιών της Κομμούνας φέρνουν όχι μόνο επιβεβαίωση για όσα νωρίς διαβλέψαμε αλλά και αμηχανία για αυτά που ακόμη συζητάμε.

Η Κομμούνα, όπως μάλλον και κάθε κίνημα, δεν ήρθε «κατά παραγγελία» στο προσκήνιο. Μέσα της έδρασαν φράξιες και ρεύματα διαφορετικά όπως οι Μπλανκιστές, τα μέλη του γαλλικού τμήματος της Α΄ Διεθνούς (που κι αυτοί χωρίζονταν σε προουντονικούς και σοσιαλιστές), η δημοκρατική συμμαχία ορθόδοξων ιακωβίνων και αριστερών δημοκρατών κλπ.

Η δεύτερη διακήρυξη της Α΄ Διεθνούς τον Σεπτέμβριο του 1870 προειδοποιεί τους Παρισινούς εργάτες και ο Μαρξ διατηρεί της επιφυλάξεις του: «Κάθε απόπειρα ανατροπής της νέας κυβέρνησης, τη στιγμή που ο εχθρός χτυπάει κιάλας τις πόρτες του Παρισιού, θα ήταν απεγνωσμένη τρέλα». [17]

Όταν όμως τον Μάρτιο του 1871 επιβάλλεται μια αποφασιστική μάχη στους εργάτες και αυτή την αποδέχονται, ο Μαρξ χαιρετίζει την προλεταριακή επανάσταση με ενθουσιασμό και δεν επιμένει στη στάση καταδίκης ενός «άκαιρου κινήματος».

Τι σχέση έχει αλήθεια αυτή η στάση, της κριτικής για τις ανεπάρκειες και της ταυτόχρονης εμπλοκής με τη στάση της σημερινής αριστεράς των ΚΚΕ και ΣΥΡΙΖΑ, με τους μεν πρώτους συχνότερα να στέκονται απέναντι και τους δεύτερους όταν συρθούν να σιγοντάρουν τις λιγότερο επικίνδυνες πλευρές των αγώνων;

Πόσες αναλογίες μπορούμε να βρούμε σήμερα με τα διλήμματα που βρήκαν οι κομμουνάροι μπροστά τους αμείλικτα να τίθενται; Η μαύρη συμμαχία ΕΕ, ΔΝΤ ελληνικών κυβερνήσεων πόσο μοιάζει αλήθεια με τις δοσοληψίες των αντίπαλων κατά τα άλλα γερμανογάλλων; Και πόσο απαραίτητο είναι να τις βάλει απέναντί του το κίνημα των εργαζομένων; Γιατί ακόμη είναι η διακύβευμα και μάξιμουμ στόχος η διαγραφή του χρέους και το πέρασμα σε δημόσιο έλεγχο των τραπεζών και των στρατηγικών τομέων; Πόσο μοιάζει ο πόλεμος με την κατάσταση της κρίσης, οι ξένοι επιβολείς με τους σύγχρονους εξωτερικούς δυνάστες μας και πώς θα συναντηθεί στη δική μας συγκυρία το εθνικό καθήκον με την ταξική υποχρέωση;

Και από την άλλη πόσο τα δικά μας όργανα προσεγγίζουν την εργατική δημοκρατία της κομμούνας; Πόσο κατακτημένα είναι η ουσία των όσων διακήρυξε και πρόλαβε ή δεν πρόλαβε να κάνει; Η ανάγκη ενός αναγεννημένου πολιτικού εργατικού κινήματος, με μορφές εργατικής δημοκρατίας, αιρετότητας και ανακλητότητας, το περιεχόμενο μιας πάλης που θα βάζει στον πυρήνα το σύστημα της εκμετάλλευσης και τις πολιτικές του εκφράσεις σε διεθνές, εθνικό και τοπικό επίπεδο και η ανάγκη ανώτερης οργάνωσης των κομμουνιστών σε κόμμα - αποφασιστική στρατηγική πρωτοπορία που συντεταγμένα θα οργανώνει το καθοριστικό εργατικό πολιτικό μέτωπο και το αναγεννώμενο εργατικό κίνημα, το πολιτικό υποκείμενο με την ευρεία έννοια (αυτό που και στην κομμούνα τόσο έλλειψε), που θα παλεύει για την κομμουνιστική απελευθέρωση είναι τα ζητούμενα που προσδιορίζουν το βάθος και την έκταση των αναγκαίων αναπροσαρμογών στην πολιτική της σύγχρονης Αριστεράς!

Δημοσιεύθηκε στο **ΠΡΙΝ** στις 23.3.2014

[1] Λισαγκαρέ Π. Ο. (2005), Η ιστορία της παρισινής κομμούνια του 1871, Ελεύθερος τύπος, Αθήνα, τ. Α. σ. 84

[2] Ένγκελς Φ. (1951), Διαλεχτά έργα Μαρξ & Έγκελς: Ο εμφύλιος πόλεμος στη Γαλλία, Εισαγωγή του Φ. Έγκελς και Πρώτη διακήρυξη του γενικού συμβουλίου της διεθνούς ένωσης εργατών για το γαλλο-πρωσικό πόλεμο, τ. Α. σ. 568, σ. 579

[3] Τρότσκι, Λ. (1917), «Τα Μαθήματα της Παρισινής Κομμούνιας», ομιλία του Λεόν Τρότσκι στη διάρκεια της σύντομης παραμονής του στη Νέα Υόρκη, <http://www.marxistbooks.gr/kommuna.htm> (τελ. επίσκεψη 25/3/2005)

[4] Λένιν Β. Ι., Στη μνήμη της Κομμούνιας 28-11-1911, «Άπαντα», Λένιν, Σύγχρονη εποχή, Αθήνα, τόμος 20, σελ. 224 - 229, περιλαμβάνεται και στο Λισαγκαρέ Π. Ο. (2005), Η ιστορία της παρισινής κομμούνια του 1871, Ελεύθερος τύπος, Αθήνα, τ. Β. σ. 365-369

[5] Παπαρήγας, Θ., Ιστορικό της Παρισινής Κομμούνιας, <http://www.902.gr/eidisi/istoria-ideologia/12826/parisini-kommouyna-doxasmenos-proaggelos-mias-neas-koinonias-foto#/0> (τελ. επίσκεψη 25/3/2014)

[6] Λένιν Β. Ι., Τα διδάγματα της Κομμούνιας, «Άπαντα», Λένιν, Σύγχρονη εποχή, Αθήνα, τόμος 16, σελ. 475-478, περιλαμβάνεται και στο Λισαγκαρέ Π. Ο. (2005), Η ιστορία της παρισινής κομμούνια του 1871, Ελεύθερος τύπος, Αθήνα, τ. Β. Στο διαδίκτυο <http://ilesxi.wordpress.com/2012/03/19/%CE%BF-%CE%BB%CE%AD%CE%BD%CE%B9%CE%BD-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%BA%CE%BF%CE%BC%CE%BC%CE%BF%CF%8D%CE%BD%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B9%CE%BF%CF%8D/> (τελ. επίσκεψη 26/3/2014)

[7] ο.π.

[8] ο.π.

[9] ο.π.

[10] ο.π.

[11] Κ.Μαρξ γράμμα προς Κούγκλεμαν, [London] April 12, 1871, http://www.marxists.org/archive/marx/works/1871/letters/71_04_17.htm , και στο Λένιν Ι.Β. (1961), Διαλεχτά Έργα: Κράτος και επανάσταση, Παπακώστα, Αθήνα, σ209-210

[12] Κ. Μαρξ και Φ. Ένγκελς για τη γερμανική έκδοση του “Μανιφέστου του Κομμουνιστικού Κόμματος”, Λειψία 1872 <https://www.marxists.org/ellinika/archive/marx/works/1848/com-man/gpref1872.htm> (τελ. επίσκεψη 25/3/2014) και στο Λένιν Ι.Β. (1961), Διαλεχτά Έργα: Κράτος και επανάσταση, Παπακώστα, Αθήνα, σ209

[13] Λένιν Β. Ι. (1975), Για την Κομμούνια: Τα διδάγματα της Κομμούνιας 23-05-1908, περιλαμβάνεται και στο Λισαγκαρέ Π. Ο. (2005), Η ιστορία της παρισινής κομμούνια του 1871, Ελεύθερος τύπος, Αθήνα, τ. Β. σ. 363-364

[14] Σε όλη τη βιβλιογραφία και συνοπτικά στο Ένγκελς Φ. (1951), Διαλεχτά έργα Μαρξ & Έγκελς: Ο εμφύλιος πόλεμος στη Γαλλία, Εισαγωγή του Φ. Έγκελς, τ. Α. σ. 568-570

[15] Castells M., The City and the grassroots <http://tvxs.gr/news/%CF%83%CE%B1%CE%BD-%CF%83%CE%AE%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B1%CF%80%CF%8C%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B5%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CE%B7-%CE%BA%CE%BF%CE%BC%CE%BC%CE%BF%CF%8D%CE%BD%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B9%CE%BF%CF%8D-1871> (τελ. επίσκεψη 25/3/2014)

[16] Μαρίνου Ξ. (2011), Πρόλογος στο Η Κραυγή του λαού, ΚΨΜ, Αθήνα

[17] Μαρξ, Κ. (1951), Διαλεχτά έργα Μαρξ & Έγκελς: Ο εμφύλιος πόλεμος στη Γαλλία, Δεύτερη διακήρυξη του γενικού συμβουλίου της διεθνούς ένωσης εργατών για το γαλλοπρωσικό πόλεμο (και στην αντίστοιχη του 1871), τ. Α. σ. 593 (και σ.596)